

Itä-Uudenmaan vammaispalveluiden työ- ja päivätoiminnan palveluluettelo

Case M UHVADno-2026-679

Vammaisneuvosto kiittää mahdollisuudesta lausua Itä-Uudenmaan vammaispalveluiden työ- ja päivätoiminnan palveluluettelosta.

Yleisesti voidaan todeta palveluluettelon Vammaislain asiat (Vammaispalvelulaki 675/2023) edellytetyt asioita ovat mukana Itä-Uudenmaan palveluluettelossa työ- ja päivätoiminnasta. Vammaisneuvosto toivoo kuitenkin Itä-Uudenmaan vammaispalveluiden panostavan toimintaan niin, että toiminta ei ole vain ”säilytystä”, vaan aktiivista henkilön toimintakyvyn tukemista.

Myös uusi laki painottaa entistä vahvemmin polkuja avoimille työmarkkinoille perinteisen työtoiminnan sijaan. Luettelossa ei tässä muodossa ole selkeät tavoitteet työllistymisen edistämiseksi. Toteamme myös luettelon antavan hyvän pohjan, mutta vammaispalvelulain henki toteutuu vasta, jos palveluissa on joustoa ja jokaiselle asiakkaalle laaditaan todellinen yksilöllinen palvelusuunnitelma.

1. Palveluluettelon kuvaus

Sanasto on epäyhtenäistä: Ensin tekstissä puhutaan maksuluokista, sitten palveluluokista. Arvioinnissa pitää ottaa huomioon muitakin mittaustapoja kuin RAI. RAI ei mittaa riittävästi eikä oikealla tavalla esim. työllistymiseen tai opiskeluun tarvittavaa apua.

Luettelon kohta Rajoitustoimenpiteiden ehkäisy ja toteutus asiakkaan edun mukaisesti on ristiriitainen: ensin ehkäistään, mutta sitten kuitenkin toteutetaan.

2. Työ ja päivätoiminnan sisältö

Lisättävä: Päivätoiminnan tarkoitus on tukea vammaisen henkilön sosiaalista vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä toimintakykyä ja omia vahvuuksia.

Lisättävä: Työtoiminnan tarkoitus on tukea vammaisen henkilön toiminta- ja työkykyä sekä edistää hänen pääsyään työelämään. Työtoiminnalla tuetaan vammaisen henkilön omia vahvuuksia työelämään osallistumisessa. Työtoiminnan tarkoituksena on tarjota asiakkaalle pitkäkestoinen työtoimintamuotoinen osallistumismahdollisuus sosiaalisessa toimintaympäristössä. Palvelun yksi tavoite on ylläpitää ja tukea asiakkaan sosiaalisen toimintakyvyn, hyvinvoinnin ja elämänhallinnan tasapainon säilyttämistä sekä tuoda mielekästä käytännön toimintaa arkeen. Toinen tavoite voisi olla tukea asiakkaan siirtymistä työtoiminnan kautta osa-aikaiseen palkkatyöhön.

Kysymys vammaispalvelulle: Mitkä ovat mittareiden ja laadun seuranta? Kuinka usein toimintaa seurataan asiakaspalautteiden kautta? Miten omaisille ja asiakkaille tiedotetaan mittareiden tuloksista sekä asiakaspalautteista?

3. Työ- ja päivätoiminnan palveluluokat

Viimeinen virke ”Työtoiminnan palveluluokkia on kolme, palveluluokat 10–12.” lienee tarkoitettu 1. virkkeeksi kohtaan 4.

4.2. Työelämävalmiuksia tukeva toiminta – Palveluluokka 11

Vammaisneuvoston on mahdotonta kommentoida luokan määrittelyä, koska RAI-profiileja ja niiden sisältöä ei ole avattu ohjeessa mitenkään.

Tämä ongelma koskee koko ohjetta.

Mitä tarkoittaa erillinen virke ”Palvelu perustuu tuntihintaan.” Kuka maksaa mistä kenelle?

4.4. Työtoimen palveluluokat

Kaikki eri vammaisuudet on huomioitava, kun tarkastetaan asiakkaan RAI-profiilia. Esimerkiksi kuulo- tai näkövammaisille ei löydy RAI-profiilia. Miten heidän vammaisuuttaan tulisi tukea, jotta he saavat oikeat tukitoimet työtoiminnassa?

Kysymys vammaispalveluille: Miten kolmas sektori voi osallistua palvelun tuottamiseen, esim. yhteiskunnallisen osallistumisen tukemiseen huomioiden vammaisen henkilön yksilölliset mahdollisuudet?

5. Työosuusraha ja työturvallisuus

Miksi nämä täysin erilliset asiat on niputettu samaan osioon?

5.1 Työosuusraha

Ohjeessa puhutaan sekaisin henkilöstä, vammaisesta henkilöstä ja asiakkaasta.

Vammaisneuvosto ehdottaa termien yhtenäistämistä.

Miten asiakkaalle itselleen maksettava työosuusraha tukee hänen hoitoaan?

Ohjeessa korostetaan mm. aktiivisuutta, mutta kuitenkin maksu perustuu passiiviseen läsnäoloon. Työosuusrahan ei pidä olla pienempi kuin asiakkaan ateriakustannukset.

Mitä tarkoittaa ”...määritellään työosuusrahan osuus.”? Osuus mistä? On hämmentävää, että työosuuskohdassa määritellään päivätoimintaa.

Kohta on kaikkiaan varsin huonoa kieltä. Esim. ”Päätös tehdään dokumentilla” tarkoittanee, että päätös kirjataan lomakkeeseen?

Sivun 9 loppuosa on epälooginen. ”Työosuusrahan myöntämisperusteet” lienee jonkinlainen väliotsikko, samoin ”Maksujen suuruudet”. Kuitenkin tekstissä puhutaan yleisesti mm. sairaspäivistä ja lomista, mitkä koskevat kaikkia, ei vain korkeinta työosuusrahaa.

5.2 Työturvallisuus

Onko 1. kappaleessa toistettu sama asia kahteen kertaan vai miten ne eroavat? Vakuutuksen kohde lienee asiakas (työtoiminnan aikana) eikä asiakkaan työtoiminta?

Mihin viittaa toisen kappaleen aloittava sana tällöin?

”Viime kädessä vastuun muun kuin työsuhteessa tehtävän työn tekemisestä kantaa toimintapaikka ja sen henkilöstö.” Mihin vastuuseen tässä itse asiassa viitataan? Entä silloin, kun kyseessä on työsuhde?

”...palveluntuottajan on ohjattava asiakas hankkimaan tarvittava työturvallisuuskoulutus.” Kuka vastaa koulutuksen kustannuksista?

Tapaturman sattuessa pitää järjestää ensiapu ja muu tarvittava apu ja hoito. Kirjaus ilmoitusvelvollisuudesta on täysin riittämätön ja harhaanjohtava.

Tässä ja koko ohjeessa on hämäävää, että oman toiminnan ohjeessa puhutaan palveluntuottajista. Onko kyseessä itse asiassa ostopalvelu?

6. Päivätoiminnan palvelukuvaus

”Palvelu voidaan viedä myös oman organisaation asumispalveluyksikköön...” ei ole suomea. Tarkoittanee, että ”palvelu voidaan toteuttaa...”?

Ohjeen teksti ”...myös pidempi toimintapäivä arkisin klo. 7– 17 välisenä aikana...” vaatii täsmentämistä. Miten määritellään pidemmän päivän pituus (yli 6, korkeintaan 10 tuntia) ja kuka pituuden päättää?

Miksi lomatoiminnan järjestämisen mahdollisuutta ei tarjota heinäkuulle?

Koskeeko ”Asiakkaalla on oikeus saada maksuttomat matkat...” ainoastaan vapaaehtoisia lisäpalveluja, kun se on samaa kappaletta?

6.1 Vähäinen tuen tarve – Palveluluokka 13

Tässä ja monessa muussakin kohtaa ohjetta on vammaisneuvoston mielestä turhaa, osin jopa hämäävää toistoa, esim: ”Asiakkaan tilanne edellyttää henkilökunnan seurantaa, muttei jatkuvaa valvontaa. Toiminta tapahtuu ryhmissä. Asiakas tarvitsee monipuolista ohjausta ja tukea päivittäisissä toimissa, mutta ei tarvitse jatkuvaa valvontaa.”

Ohje on ristiriitainen. Ensin todetaan kategorisesti ”**Henkilöstöresurssi:** 5 asiakasta/ohjaaja, ryhmämuotoinen toiminta.”, mutta myöhemmin epämääräisemmin ”Toiminta tapahtuu ryhmässä, keskimäärin 5 asiakasta /ohjaaja.” Vammaisneuvoston mielestä rajan pitää olla selkeän yksiselitteinen, ei keskimääräinen.

6.2 Kohtalainen tuen tarve – Palveluluokka 14

Suoraa turhaa toistoa: ”Asiakas kykenee toimimaan autettuna tutussa ympäristössä, jos hän saa runsaasti apua ja tukea kaikissa päivittäisissä toimissa. Asiakas pystyy toimimaan autettuna tutussa ympäristössä, jos hän saa runsaasti apua ja tukea päivittäisissä toimissa.”

6.4 Erityisen suuri tuen tarve – Palveluluokka 16

Vammaisneuvoston mielestä teksti yhden hengen ryhmästä on tarpeeton ja hämäävä: ”Henkilöstöresurssi: 1 asiakas ryhmässä tai tarvittaessa omassa erillisessä tilassa/ 1 ohjaaja Asiakas tarvitsee henkilökohtaisen ohjaajan avun ja tuen päiväaikaisen toimintansa toteuttamiseksi joko ryhmässä tai tarvittaessa yksin omassa toimintaympäristössä.”

7. Asiakkaan itsemääräämisoikeus ja osallisuus

”Tavoitteena on vahvistaa asiakkaan kokemusta siitä, että hänellä on vaikutusvaltaa omaan elämäänsä ja arkeensa.” Tavoitteena pitäisi vammaisneuvoston mielestä olla vahvistaa asiakkaan vaikutusvaltaa omaan elämäänsä, ei vain kokemusta siitä.

Suhde omaisiin ja läheisiin ”Henkilöstö tukee asiakasta yhteydenpidossa omaisiin ja kunnioittaa hänen päätöksiään siitä, ketkä osallistuvat hänen asioihinsa.” Tässä tulisi tarvittaessa ottaa huomioon, mitä asiakas sanoo tilapäisesti harmistuessaan. Onko kyseessä asiakkaan todellinen tahtotila vai vain senhetkisen harmitus, jos hän kieltää yhteydenpitoa omaisiin.

8. Palvelun toteuttaminen ja toteuttamissuunnitelma

Lyhenne IMO-suunnitelma on avattava lukijalle.

Vammaisneuvoston mielestä voi olla tarpeetonta resurssien käyttöä tehdä arvioiteja 6 kk välein. Vakiintuneessa tilanteessa muutoksia pitää voida arvioida harvemminkin.

9. Ateriamaksu

”Asiakkailla on oltava mahdollisuus esittää toiveita liittyen tarjottavaan ruokaan ja ruokailuun.” on liian väljä. Toiveiden esittämisen sijaan asiakkaan pitää voida vaikuttaa tarjottaviin ruokiin.

Viimeinen kappale ”Ruuan on oltava ajankohtaisten ravitsemussuositusten mukainen...” liittyy toki ruokailuun, mutta ei ateriamaksuun. Otsikko on siten harhaanjohtava ja pitää korjata.

10. Henkilöstö

Vastuuhenkilön osaamisvaatimukset:

31.3.2026

Sivu 5 (5)

”...tehtävään soveltuva koulutus ja riittävä kokemus...” on kirjoitettu epämääräisesti ja antaa tuottajalle mahdollisuus tuottaa palveluja hyvin heikolla henkilöstön osaamisella varsinkin vastuuhenkilön osalta. Vammaisneuvoston mielestä vastuuhenkilöllä ja henkilöstöllä tulee olla osaamista vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden ja osallisuuden tukemisesta. Henkilöstölle olisi mahdollistettava jatkuva osaamisen kehittämisen työpaikalla.

Kielitaito

Lisättävä, että henkilökunnan/omahoitajan tulee osata kommunikoida hyvin viittomakielellä ja käyttää muita kommunikoinnin apuvälineitä, jos ne ovat asiakkaan kommunikointitapa.

Asiakkaan omahoitaja

Lisättävä: Asiakkaan omaohjaajan tulee osata kommunikoida asiakkaan kanssa erinomaisesti suomeksi, ruotsiksi tai viittomakielen avulla.

11. Vaativa moniammatillinen tuki**Tahdosta riippumaton erityishuolto**

Sana PÄTEVA on avattava lukijalle. Mikä tämä ryhmä on, onko ostettua palvelua vai sisäinen ryhmä ammattilaisia? Mistä löytyy PÄTEVAa koskeva ohjeistus, johon tässä ohjeessa viitataan?

Asiantuntijapalvelut

Ohjeesta ei tule esiin, miten, kuinka paljon ja kenen aloitteesta kuntoutusohjaajan tai muita asiantuntijapalveluja voidaan tai pitää tarjota asiakkaalle.

12. Laskutus ja kustannukset

Ohjeeseen pitää lisätä sana enintään: ”...laskuttaa enintään viideltä perättäiseltä...”

Kunnioitavasti

Itä-Uudenmaan Vammaisneuvosto